

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет філології та журналістики
Кафедра української мови

МОВНІ НОРМИ
У ВИМІРАХ СЬОГОДЕННЯ

СИЛАБУС
вибіркової дисципліни
підготовки бакалавра

Луцьк – 2021

Силабус вибіркової навчальної дисципліни «*Мовні норми у вимірах сьогодення*» підготовки бакалавра. 27 серпня 2021 р. 10 с.

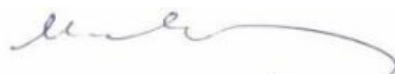
Розробник:

Мельник Ірина Анатоліївна, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови

Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри української мови

Протокол № 1 від 27 серпня 2021 року.

Завідувач кафедри

проф. М. В. Мірченко

I. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Бакалавр	Нормативна
Кількість годин/кредитів 90 год./ 3 кредити		Рік навчання другий
		Семестр перший
ІНДЗ: немає		Лекції 24 год.
		Практичні 22 год.
		Самостійна робота 38 год.
		Консультації 6 год.
	Форма контролю: залік	
Мова навчання		українська

II. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Прізвище, ім'я та по батькові *Мельник Ірина Анатоліївна*

Науковий ступінь *доктор філологічних наук*

Вчене звання *професор*

Посада *професор кафедри української мови*

Контактна інформація: тел. 0505421153, e-mail: melnyk.iryana@vnu.edu.ua
ira_melnyk@ukr.net

Дні занять: <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>

III. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

1. Анотація курсу

Курс «Мовні норми у вимірах сьогодення» належить до циклу вибіркових навчальних дисциплін професійного спрямування підготовки бакалавра. Він адресований здобувачам усіх освітньо-професійних рівнів, передусім тим, хто хоче навчитись диференціювати й аналізувати мовні одиниці, явища, розвивати уміння використовувати у процесі спілкування мовні засоби, дотримуючись чинних фонетичних, ортоепічних, акцентуаційних, графічних, ортографічних, лексичних, стилістичних, граматичних і пунктуаційних норм сучасної української літературної мови – підґрунтя високої мовної компетентності, оволодіти культурою усного та писемного мовлення, виробити навички застосовувати у практиці професійного спілкування ефективні прийоми й засоби вербальної комунікації, правила вимови, наголошення та правопису слів, слововживання, словозміни й пунктуації, редагувати тексти з фонетичними, ортоепічними, наголосовими, ортографічними, лексичними, граматичними, пунктуаційними, стилістичними помилками тощо.

Предметом навчальної дисципліни є вивчення випрацьованих рекомендації з уживання та залучення до активного упровадження чинних лексичних,

граматичних, орфоепічних, акцентуаційних та ін. норм, частина яких зазнала вагомих змін за двоє останніх десятиріч (поповнився словниковий склад мови, з'явилися нові питомі слова та запозичення, відбулися зміни в системі відмінювання, розширили сферу функціонування багато слів, словоформ, синтаксичних конструкцій, змінилося наголошування окремих слів тощо).. Поданий вибіркового курс охоплює виважені рекомендації щодо розв'язання низки важливих дискусійних питань, обґрунтованих відповідями на неоднозначно витлумачені в науковій і навчально-популярній літературі проблеми, висунуті українською мовною практикою початку третього тисячоліття, які будуть корисні всім, хто хоче розібратися в складному лінгвальному матеріалі, пізнати тонкощі українського слова.

2. Мета і завдання навчальної дисципліни

Курс має **на меті** актуалізувати і закріпити необхідні знання про мовні норми на тлі новітніх змін, виробити й удосконалити уміння й навички до самостійного поповнювання й творчого застосування в різних мовленнєвих ситуаціях набутих знань, виховати національно свідомих, духовно багатих особистостей з високим рівнем мовної компетентності, готових миттєво реагувати на виклики сьогодення.

Завдання навчальної дисципліни:

- поглибити й узагальнити, систематизувати й закріпити знання здобувачів освіти про види мовних норм, їхню динаміку, часовий і просторовий вимір тощо;
- опанувати й закріпити випрацювані нові рекомендації з уживання та залучення до активного упровадження системи норм української літературної мови: графічних, орфоепічних, наголосових, лексичних, граматичних, правописних та інших норм як підґрунтя мовної компетентності майбутніх фахівців;
- активізувати й збагатити словниковий запас здобувачів освіти;
- спонувати до активного використання новітніх лексикографічних праць, зокрема й онлайн-словників, дослідницького корпусу сучасної української мови тощо;
- виробити вміння й навички написання слів відповідно до чинних норм, вимови звуків і звукосполук, словозміни, словотворення та слововживання, нормативного наголошення слів та інтонування висловлень і под.;
- розвивати навички переконливого комунікативного впливу тощо.

3. Результати навчання (компетентності). Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі бакалаврського ступеня в результаті вивчення курсу повинні набути ряду **компетентностей**, із-поміж яких:

- Здатність реалізувати свої права й обов'язки як члена вільного демократичного суспільства, усвідомлювати необхідність його сталого розвитку, пропагувати ідеї верховенства права в Україні, значення мовно-культурної національної ідентичності.

- Здатність вчитися і опановувати нові знання.
- Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
- Здатність виявляти, ставити проблеми та знаходити шляхи їхнього вирішення.
- Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.
- Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати українську мову в усній та писемній формі, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя.
- Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.
- Здатність до надання консультацій з дотримання норм сучасної української літературної мови та культури мовлення.
- Здатність дотримуватись у професійній та дослідницькій роботі принципів доброчесності, компетентності, законності.

4. Структура навчальної дисципліни

Структура навчальної дисципліни «Мовні норми у вимірах сьогодення» представлена у таблиці 2.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекції	Практ.	Конс.	Сам. роб.	Форма контролю/ Бали
1	2	3	4	5	6	7
Тема 1. Мовні норми – вагомий чинник високої культуромовної компетентності здобувачів вищої освіти.	9	2	2	1	4	4, БС, ІО, ВЗ
Тема 2. Специфіка норм літературної мови.	15	6	4	1	4	4, ФО, ВЗ, Р.
Тема 3. Фонетична і графічна мовні норми.	6	2	1		3	4, Т, ІО, РМГ.
Тема 4. Орфоепічна й акцентуаційна норми.	8	2	1	1	4	4, Т, ІО, ВЗ.
Тема 5. Динаміка лексичної норми.	9	2	2	1	4	4, ІО, ВЗ, РМГ
Тема 6. Лексичні запозичення, їх адаптація відповідно до норм сучасної літературної мови.	8	2	2		4	4, ДС, ВЗ, РМГ.
Тема 7. Формування сучасної лексичної норми відповідно до актуалізації та пасивізації лексичного складу української мови	8	2	2		4	4, ІО, ДБ, ВЗ.
Тема 8. Динаміка граматичної норми	9	2	2	1	4	4, ІО,

						ВЗ, РМГ
Тема 9. Пунктуаційні норми	7	2	2		3	4, ФО, ВЗ, РМГ
Тема 10. Орфографічна норма. Зміни в новій редакції «Українського правопису» (2019).	11	2	4	1	4	4, ІО, ВЗ, Т.
<i>Разом за змістовим модулем</i>	90	24	22	6	38	40
Модульна контрольна робота						60
Усього годин / балів	90	24	22	6	38	100

Форма контролю: ФО – фронтальне опитування, ІО – індивідуальне опитування, БС – бесіда, ДС – дискусія, ДБ – дебати, Р – реферат, ВЗ – виконання практичних завдань, вправ, Т – тести, РМГ – робота в малих групах.

5. Завдання для самостійного опрацювання

Самостійна робота студентів охоплює опрацювання запропонованої літератури, вивчення питань до тем практичних занять, а також виконання практичних завдань і вправ. Ефективність самостійної роботи студента викладач виявляє на практичних заняттях, під час тематичного (модульного) контролю і відбиває в загальній оцінці за тему і змістовий модуль.

ІV. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Увесь навчальний процес побудований на засадах доброчесності, справедливості, порядності, відповідальності за результати своєї діяльності, довіри та толерантності до його учасників, об'єктивності оцінювання, соціальної та гендерної рівності. Здобувач освіти повинен систематично відвідувати лекційні і практичні заняття з курсу, дотримуватись графіку та розкладу занять, має опрацювати матеріал, передбачений планом практичного заняття (опрацювати рекомендовану до теми літературу й виконати запропоновані практичні завдання), своєчасно звітувати і виконувати поставлені перед ним завдання. Здобувачі освіти мають також своєчасно виконувати і здавати викладачеві модульні контрольні роботи. За відсутності на занятті з поважних причин (хвороба та ін.) обсяг необхідного навчального матеріалу має бути засвоєний і складений викладачеві з урахуванням електронних можливостей (навчальної платформи – Viber, Zoom та ін.). Складання заліків, а також перескладання академічної заборгованості проводиться в установленій деканатом термін.

Жодна з форм порушення академічної доброчесності (присвоєння чужих робіт чи ідей, плагіат, некоректне цитування та ін.) недопустима. За таких дій – адекватна реакція відповідно до таких нормативних документів:

- [«Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату»](#);

– «Кодекс академічної доброчесності».

Студенти, які під час вивчення курсу в підсумку набрали 60 балів і вище, залік отримують автоматично. Усі інші студенти, що в підсумку набрали менше ніж 60 балів, готуються до заліку відповідно до тем і питань практичних занять. Студентам також можуть бути зараховані результати навчання, здобуті в процесі неформальної та інформальної освіти. Деталі за покликанням: «ПОЛОЖЕННЯ про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки»

Для врегулювання конфліктів у навчальному та освітньому процесі керуємося нормативним документом. Деталі за покликанням: https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021-02/Polozhennia_poriadok_vyrishennia_konfliktnykh_sytuatsii.pdf

V. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Студенти, які за час вивчення курсу в підсумку набрали 60 балів і вище, залік отримують автоматично. Усі інші студенти готуються до заліку за основними питаннями курсу (*відповідно до тем і питань практичних занять*). За таких умов залік проводиться у формі усного опитування.

VI. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 – 81	Добре
67 – 74	Задовільно
60 – 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

VII. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Вихованець І. Розмовляймо українською : мовознавчі етюди. Післямова А. Загнітка. Київ : Пульсари, 2012.
2. Громик Ю. В. Український правопис: [навч. посіб.]. Київ : Центр учбової літератури, 2013.
3. Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення. [вид. 2, доп.]. Київ : КММ, 2019.
4. Літературна норма і мовна практика : [монографія] / [С. Я. Єрмоленко та ін.]; [за ред. С. Я. Єрмоленко]. Ніжин : Аспект-Поліграф, 2013.
5. Межов О. Г. Українська мова. Практикум із правопису та граматики: [навч. посіб.]. Луцьк : Вежа-Друк, 2020.

6. Мельник І. А. Формування високої мовної компетентності здобувачів освіти під час вивчення вибіркової дисципліни «Мовні норми у вимірах сьогодення». *Актуальні проблеми та перспективи технологічної та професійної освіти. Матеріали VI всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції*. м. Тернополь, 24-25 травня 2021 року.

7. Українська мова : Енциклопедія / [редкол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк та ін.]. [4-е вид. випр. і допов.]. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана, 2013.

8. Український правопис / НАН України. 2019. Режим доступу : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/%202019.pdf>

9. Стислий огляд основних змін у новій редакції «Українського правопису». 2019. Режим доступу:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/osnovni-zminy%202019.pdf>

10. Фаріон І. Д. Мовна норма : знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей) : [монографія]. [вид. 3-є, доп.]. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2013.

11. Ющук І. П. Практикум з правопису і граматики української мови. Київ: Освіта, 2012. Режим доступу: <https://ushchuk.files.wordpress.com/2013/09/dpdf>

12. Яцимірська М. Г. Сучасна українська мова: практикум із пунктуації: [навч. посіб.]. Київ : Знання, 2009.

Додаткова

1. Антисуржик : [навч. посіб.] / [О. Сербенська та ін.] ; за заг. ред. О. Сербенської]. [2-е вид., допов. і перероб.]. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2011.

2. Культура мови : від теорії до практики : [монографія] / [Л. Струганець та ін.] ; [за ред. Л. Струганець]. Тернопіль : Навчальна книга. Богдан, 2015.

3. Левчук І. П., Матящук Л. А. Основи культури мовлення: особливості, поради, роздуми : [навч. довід.]. Луцьк : Вежа-Друк, 2017.

4. Межов О. Г., Мельник І. А. Комунікативно-прагматичні та стилістичні функції часток у художніх творах Лесі Українки. *Волинь філологічна: текст і контекст : зб. наук. пр. / упоряд. Т. П. Левчук*. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2020. Вип. 28.

5. Мельник І. А. Слушні поради з культури усного та писемного мовлення для державних службовців і не тільки. *Рецензія на навчальне видання : Левчук І. Основи культури мовлення : особливості поради, роздуми : : [навч. довід.] / І. Левчук, Л. Матящук*. Луцьк, 2017. 164 с. Дивослово. 2018. № 3.

6. Мельник І. А. Дієслівна морфологізація прислівників у сучасній українській мові. *Мовознавчий вісник: зб. наук. пр.* Черкаси, 2017. № 22-23.

7. Мельник І. А. Семантична специфіка і формально-синтаксичні позиції прикметників (на матеріалі романів Надії Гуменюк «Вересові меди», «Дожити до весни»). *Мовознавчий вісник: зб. наук. пр.* Черкаси, 2021. № 30.

8. Melnyk I., Holoιiukh L., Kalishchuk D., & Levchuk I. Verbal Markers of the Concept of Peace: Psycholinguistic and Lexical Analyses. *East European Journal of Psycholinguistics*, 2020. 7(2). (У співавт.). (Scopus).

9. Murzina O., Lisnevskaya A., Masytska T., Melnyk I., Levchuk T., Sokolova V. The Educational Environment for Improving Students' Self-Study: Best European Practices. *Laplace em Revista (International)*, vol.7, n. Extra E, Aug. 2021. (У співавт.). (Web of Science).

10. Основи наукового дослідження мовної культури соціуму : [навч. посібник] / [Л. Струганець та ін.] ; [за ред. Л. Струганець]. Тернопіль : Вектор, 2015.

11. Сербенська О. А. Голос і звуки рідної мови. Львів : Апріорі, 2020.

12. Струганець Л. В. Мовнокомунікативна компетентність учителя-лідера : [навч. посібник]. Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016.

13. Струганець Л. В., Струганець Ю. Б. Вербальний континуум української мови : [навч. посібник]. Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018.

14. Пономарів О. Українське слово для всіх і для кожного. Київ : Либідь, 2013.

Словники

1. Активні ресурси сучасної української номінації : ідеографічний словник нової лексики / Є. А. Карпіловська та ін. ; Відп. ред. Є. А. Карпіловська. Київ : ТОВ «КММ», 2013.

2. Великий тлумачний словник сучасної української мови : [250 000 сл. та словосполучень з дод. та допов.] / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ : Ірпінь : Перун, 2005.

3. Головашук С. І. Словник наголосів : понад 20 000 слів. Київ : Наук. думка, 2008.

4. Граматичний словник української літературної мови. Словозміна: Близько 140000 тис. слів / відп. ред. Н. Ф. Клименко. Київ: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2011.

5. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови : близько 20 000 синонімічних рядів / [5-е вид., опрац. і значно допов.]. Львів : БаК, 2014.

6. Нелюба А.М., Редько Є.О. Лексико-словотвірні інновації (2015–2016). Словник / за ред. А. М. Нелюби. Харків : Харківське історико-філологічне товариство, 2017.

7. Орфоепічний словник української мови : У 2 т. [уклад. М. Пещак та ін.]. Київ : Довіра, 2003.

8. Словник-довідник з культури української мови / Д. Гринчишин, А. Капелюшний, О. Сербенська, З. Терлак. Київ : Знання, 2006.

9. Словник синонімів української мови : у 2 т. / [ред.: А. А. Бурячок та ін.]. Київ : Наук. думка, 2006.

10. Словник української мови : в 11-ти т. Київ : Наукова думка, 1970–1980.

11. Словник української мови в 11 томах. Додатковий том : у 2-х кн. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017.

12. Словник української мови у 20 -ти т. Київ : Наукова думка, 2010–2020. Т. 1–11.

13. Словник труднощів української мови. / [відп. ред. Т. С. Дорошенко]. Харків : Торсінг плюс, 2010.

14. Туровська Л. В., Василькова Л. М. Нові слова та значення : словник. Київ : Довіра, 2008.

15. Український орфографічний словник : понад 175 000 слів / [уклад. В. В. Чумак та ін.; голова редкол. В. Г. Скляренко]. [вид. 9-е, перероб. і допов.]. Київ : Довіра, 2009.

16. Фразеологічний словник української мови : у 2 кн. Київ : Наукова думка, 1993.

Електронні інформаційні ресурси

1. <http://velyka-chy-mala-litera.wikidot.com/>
2. <http://rodovyi-vidminok.wikidot.com/>
3. <http://www.madslinger.com/mova/pravopys-2007/>
4. <http://slovedia.org.ua/35/53392-0.html>
5. <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>
6. <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>
7. <http://litton.org.ua/orfografiya/hochu-but-i-gramotnim>
8. <http://osvita.ua>
9. <http://www.mova.info>
10. Блог «Центр культури української мови» Київського університету імені Бориса Грінченка. URL: <http://centrkum.blogspot.com/>
11. Офіційний сайт української мови.
URL: https://ukrainskamova.com/publ/chinnij_pravopis/sintaksis_i_punktujacija/7
12. Сайт електронної бібліотеки «Україніка» НАН України. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/UA/elib.exe>.
13. Сайт Інституту мовознавства імені О. О. Потебні НАН України. URL: <http://www.inmo.org.ua/library.html>.
14. Сайт Інституту української мови НАН України. URL: <http://www.nas.gov.ua>.
15. Тезаурус з комп'ютерної лексикографії. URL: <http://www.mova.info/Page3.aspx?l1=188&vucid=1>.
16. Тезаурус з лінгвістичної термінології. URL: http://www.mova.info/mov_thes.aspx?l1=68.